

REFLECTION OF BASIC ART/DESIGN ELEMENTS ON CERAMIC ART

Betül KARAKAYA *¹
Ayşe CANBOLAT **

* Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bodrum Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü
** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Bodrum Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

Abstract

The relationship established in the field of art with the human mind's ability to collect and process information is the most fundamental phenomenon that turns into a thinking skill. This phenomenon has the function that basic art and design lesson and its principles should be transformed into a lesson of thought. Design elements in the simplest form; art and design can be expressed as tools, principles can be expressed as a set of methods for how to use these tools in the creation of the composition. The classification of basic art elements and principles used in line with this function may vary and vary according to the fields of art and design. Today, it is seen that similar elements and principles are listed in different articles in various sources. The main art / design elements and principles addressed within the scope of this study were evaluated in terms of ceramic art and were named and classified. In this context, the aim of this study is; the reflection of point, line, tone / value / light / shadow / stain, space, texture, color and form elements on ceramic art is to evaluate theoretically and methodologically on the examples of works.

Key Words: Basic Design, Art/Design Elements, Ceramic.

TEMEL SANAT/TASARIM ÖGELERİNİN SERAMİK SANATINA YANSIMASI

Özet

İnsan zihninin bilgi toplama ve bilgiyi işleme yetisiyle sanat alanında kurduğu ilişki, görsel düşünme-akıl yürütme becerisine dönüşen en temel olgudur. Bu olgu, temel sanat/tasarım öge ve ilkeleri aracılığıyla düşüncenin biçime dönüştürülmesi sürecinde önemli bir işleve sahiptir. En yalın haliyle tasarım ögeleri; sanat ve tasarım yapmak için birer araç, ilkeler ise kompozisyonun oluşturulmasında bu araçların nasıl kullanılacağına dair yöntemler bütünü olarak ifade edilebilir. Bu işlev doğrultusunda kullanılan temel sanat öge ve ilkelerinin sınıflandırılması sanat ve tasarım alanlarına göre değişkenlik ve çeşitlilik gösterebilmektedir. Günümüzde çeşitli kaynaklarda farklı maddeler halinde benzer öge ve ilkelerin listelendiği görülmektedir. Bu çalışma kapsamında ele alınan temel sanat/tasarım ögeleri ve isimlendirmeleri seramik sanatı özelinde değerlendirilerek isimlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı; nokta, çizgi, ton/değer/ışık/gölge/leke, boşluk/espas, doku, renk ve form öğelerinin seramik sanatına yansımalarını teorik ve metodolojik olarak eser örnekleri üzerinden değerlendirmektir.

Anahtar Sözcükler: Temel Sanat, Sanat/Tasarım Öğeleri, Seramik.

¹ Sorumlu Yazar E-mail: betulkarakaya@mu.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.887844

1. Giriş

İnsan, taklit yeteneği sayesinde öğrenir ve belli beceriler elde eder. Doğasında var olan bu yeti sayesinde insan çevresini algılar, uyum sağlar ve yine kendi yönünü bulur. Benzer şekilde sanat alanında doğal ve yapay nesnelere tanıyarak kopya (mimesis) yoluyla ilk adımlarını atar. Sanatçının özgün dilini yakalamasında; (...) temel sanat eğitimi ve öğretimi, 'teknik bir eğitim-öğretim' değildir. Yapısı gereği, görsel algı-bilme, düşünce, estetik canlandırma-simülasyonun zihinsel yapılaşması, buluş-esin-yaratıcılık süreci, el-göz-beyin yeteneklerinin geliştirilip-yükseltilmesi, düş-hayal-sezgi güçlerinin etkinleştirilmesi eğitim ve öğretimidir (Atalayer, 1994: 77). Bu bağlamda, sanat ve tasarım eğitiminin temelini oluşturan bu eğitim; (...) dünyada, 'Visual Design, Foundation Design, Applied Design, Introduction Design, Gestaltung Lehre, Formund Gestalt, Designo Communicatione' vb. adlarla ülkemizde ise (...) ilk olarak İstanbul Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda 'Temel Sanat Eğitimi' adıyla uygulanmaya başlanmış, ancak değişik akademik kurumlarda daha farklı adlarla uygulanmıştır (Seylan, 2005; 15). Mimarlık, Endüstriyel Tasarım, İç Mimarlık, Heykel, Resim, Seramik, Grafik, Tekstil ve Moda Tasarımı gibi alanların amaç ve çıktıları değerlendirildiğinde bu eğitimin; Temel Sanat ve Temel Tasarım olmak üzere iki ana başlık altında toplandığı görülmektedir.

Temel kelimesi; 'Yunanca Temelion kökünden gelir ve yapının toprak altında kalıp dayanak oluşturan kısmına' denir. İngilizce 'Basic' kelimesi ise Latince 'Base' kökünden türetilmiştir ve temele ait, temelsel anlamındadır. 'Epistemolojisi ise kelimenin hem anlamını hem de kullanım alanlarını genişletir ve sadece fiziksel değil, düşünsel olarak da dayanak oluşturmayı ifade eder' (Seylan, 2005; 16). Kelimenin fiziksel anlamının yanında düşünsel/kavramsal derinliği ve anlatımı genişletir.

Tasarım ise; Türk Dil Kurumu sözlüğünde zihinde canlandırılan biçim, tasavvur ya da bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve, tasar çizim, dizayn şeklinde tanımlanmaktadır. Artun (2008);

"Design (tasarım) Latince signum sözcüğünden türüyor ve bir gösterge (sign) çizmek anlamına, işaretlendirmek anlamına geliyor. Ancak farklı kullanımlarıyla techne, ars, sanat, zanaat, teknik ve mekanik gibi sözcüklerle de uyuyor ve 'düzen kurmak', 'hesap-kitap yapmak', 'şeklini çıkarmak', 'taklit etmek' anlamlarında da kullanılıyor. Semantik olarak, techne sözcüğündeki gibi, her ikisi de doğayı dönüştürmekle, ona hile yapmakla uğraşan sanatı da, sanayiye de, onlarla ilişkili diğer pek çok kavramı da bir biçimde içeriyor" şeklinde tanımlar.

Bu bilgi ve açıklama doğrultusunda temel sanat/tasarım eğitimi; ortak bir iletişim dili ve terminoloji oluşturma, bunun yanında malzemeyi tanıma, kullanabilme, tekniğe hakimiyet gibi çok çeşitli beceri ve deneyimleri bireye kazandıran temel bir işleve sahiptir.

Bauhaus ekolüyle büyük ölçüde eğitimin içine entegre edilen temel sanat/tasarım eğitiminin malzemenin tanınması ve malzemeye dair doku, renk, form vb. fiziksel özelliklerin kavranması ve buna yönelik duyarlılığın geliştirilmesini amaçlar. Yaratıcı düşünme, özgün eser üretimi ve kavramsal derinliğin ortaya çıkartılmasında, teknik ve teknolojiyi de kullanarak sanatın yaşamla bağını kurar. Disiplinlerin tümünü içeren geniş bir perspektiften bakıldığında biçimin içinde bulunduğu kompozisyon ve ele alınan düşünce/fikir ile birleşerek eseri oluşturur.

İnsan zihninin bilgi toplama ve bilgiyi işleme yetisi, sanat alanında en sık kullanılan görsel düşünme-akıl yürütme ve bunun sonucunda nesne ve kavramlar arası bağlantı kurma-ilişkilendirme becerisine dönüşen en temel olgudur. Bu olgu, temel sanat/tasarım öge ve ilkeleri aracılığıyla düşüncenin biçime dönüştürülmesi sürecinde önemli bir işleve sahiptir. En yalın haliyle tasarım öğeleri; sanat ve tasarım yapmak için birer araç, ilkeler ise kompozisyonun oluşturulmasında bu araçların nasıl kullanılacağına dair yöntemler bütünü olarak ifade edilebilir. Bu işlev doğrultusunda kullanılan temel sanat öge ve ilkelerinin sınıflandırılması sanat ve tasarım alanlarına göre değişiklik ve çeşitlilik gösterebilmektedir. Günümüzde çeşitli kaynaklarda farklı maddeler halinde benzer öge ve ilkelerin listelendiği görülmektedir.

Bu çalışmanın kapsamı, temel sanat öğeleri ile sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede temel sanat/tasarım öğelerinin sınıflandırmasına yer veren kaynaklar üzerinden çalışma yürütülmüştür. Özsoy ve Ayaydın (2015), Genç (2012), Güngör (1983) ve Uzun (1999); temel sanat/tasarım öğeleri ile ilgili yaptıkları isimlendirmeler aşağıda tablo haline getirilmiştir (Görsel 1). Çalışma kapsamında ele alınacak olan temel sanat/tasarım öğeleri ve isimlendirmeleri seramik sanatı özelinde değerlendirilerek isimlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır.

2. Yöntem

“Temel Sanat/Tasarım Öğelerinin Seramik Sanatına Yansıması” isimli makalenin araştırma sürecinde, temel sanat/tasarım öğeleri nitel araştırma yöntemleri çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırma yöntemi; literatür taraması, eser inceleme ve eser yorumlamalarından oluşmaktadır. Konu ile ilgili basılı ve elektronik kaynaklar taranmış, önceki yıllarda yapılmış çalışmalar irdelenerek farklı kaynaklarda nasıl yer aldığı ve isimlendirildiği araştırılmış, tablo olarak sunulmuştur. Nokta; kaynaklarda ortak isimlendirmelere sahip olsa da öğeler arasında çizgiyi oluşturan temel unsur olması sebebiyle kimi zaman ayrı bir madde olarak ele alınmış, kimi zaman ise çizgi ögesine dahil edilmiştir. Çizgi, doku ve renk öğeleri ise ele alınan kaynaklarda yapılan sınıflandırmalarda ortak olarak dikkati çekmektedir. Ton-değer-ışık-gölge-leke öğeleri ise farklı isimlendirmelere sahip olsa da seramik sanatı özelinde aynı duruma işaret etmektedir. Aralık-espas-boşluk da benzer biçimde aynı başlık altında değerlendirilmiştir. Form ise; üç boyutludur ve malzeme ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, Temel sanat/tasarım öğeleri içinde ayrı bir başlık olarak yer alan form, bu çalışma kapsamında sınıflandırmalara başlamadan ele alınmış, üretim ve teknik çözümlenmeleri araştırılmıştır.

Güngör (1982)	Uzun (1999)	Genç (2012)	Özsoy ve Ayaydın (2015)	Çalışma kapsamında ele alınan tasarım öğeleri
		Nokta	Nokta	Nokta
Çizgi	Çizgi	Çizgi	Çizgi	Çizgi
Değer (Ton Değeri)		Leke	Ton/Değer	Ton/Değer/Işık/Gölge/Leke
Işık ve Gölge	Işık ve Gölge	Işık-Gölge		
			Boşluk	Boşluk/Espas
Doku	Doku	Doku	Doku	Doku
Renk	Renk	Renk	Renk	Renk
Biçim	Biçim (Form)		Şekil	
		Form	Form	Form
Yön		Yön		
		Strüktür/İç Yapı		
Ölçü	Ölçü	Ölçü		
Hareket	Hareket			
Aralık	Aralık			
	Vurgu			
	Dizi			

Görsel 1. Temel Sanat/Tasarım Öğelerinin Farklı Kaynaklarda Yer Alan İsimlendirmeleri ve Çalışma Kapsamında Ele Alınacak Olan Temel Sanat/Tasarım Öğeleri ve İsimlendirmeleri.

Form kelimesinin, Türkçede en çok kullanılan karşılığı ‘biçim’dir. Bazen de biçim yerine şekil kullanılmakta ve şekil ile biçim arasında bir kavram kargaşası oluşmaktadır. Bu karmaşanın temel sebebi günlük dilde şekil ve biçim kelimesinin çoğu zaman birbirinin yerine kullanılıyor olması ve yaygın bir kullanım alanına sahip olmasıdır. Oysa sanatta terim olarak kullanıldığında iki terim arasındaki fark ortaya çıkmaktadır. Çok kısa özetle söylersek; şekil iki boyutlu biçim ise üç boyutludur (Özsoy ve Ayaydın, 2015: 130).

Seramik form üç boyutlu özelliğe sahip, iç boşluğu olan sanatçısına tüm diğer sanat disiplinlerinden daha geniş bir biçim ve ifade olanağı sunan zengin ve çok katmanlı yapıya sahiptir. Kütlenin pozitif değeriyle boşluğun negatif etkisi seramik formun tamamlayıcı gücünü oluşturur. Form; içeriğin, anlamın, işlevin dış görünüşüdür. Form; insan zihninin gördüğü üzerinde, dışsal örüntülerin anlama bağlı olarak yaptığı çözümleridir. Her form (şekil) algısı ister bilinçli ister bilinçsiz olsun, onun bir şeyi işaret ettiğini, onun bir şeyi temsil ettiğini, yani onun içsel bir gücünü anlamı maddeleştirdiğini kabul ederiz (...) herhangi özel bir nesnelliğin ‘biçimi’ olarak değil, o nesnelliğin türü olarak algılanır (Atalayer, 1994: 158).

3. Bulgular ve Yorum

Form ve yüzeye aktarılan tüm öğeler hiç kuşkusuz doğada da karşılığını bulmaktadır. Sıklıkla doğayı referans alan sanatçı, sanat eserini oluşturma sürecinde temel sanat/tasarım öğeleriyle bu bütüncül ilişkiyi nesneleştirir. Bu süreçte temel sanat/tasarım öğelerinin doğada karşılık bulan görüntüleri, bu öğelerin anlaşılmasında önemli bir işleve hizmet eder. Görsel 2 a,b,c,d,e,f,g,h,i’da nokta, çizgi, doku, renk, ışık-gölge, boşluk-espas öğelerinin

doğada karşılık bulan örnekleri yer almaktadır. Bu örneklerde özellikle tek bir doğal nesne üzerinden öğeler sunulmuştur. Palmiye ağacı; tohumu ile nokta, yaprağı ile çizgi, gövdesi ile doku, meyvesiyle renk, tüm bu bileşenleriyle boşluk-espas vb. öğelerin bir arada incelenmesine imkân sağlamaktadır.

Görsel 2. Palmiye ağacı.

Doğal nesnenin duyuyla algılanabilen yanı; görsel hafızayı geliştirmek, malzeme ve kavramla ilişkilendirmek bağlamında yaratıcı ve özgün eser oluşturma sürecinde önemli bir role sahiptir. Bu noktada, doğadan gözleme dayalı çalışmalar, bireyin bakış açısı, algıları, yaratıcılığı, teknik hakimiyeti, nesnelere ve kavramları birbiriyle ilişkilendirme, yorumlama yetisiyle kendini göstermektedir. (...) nesnenin duyuyla algılanabilen özelliklerinin hem görsel hafızasını geliştirmede hem de malzeme özelliklerini kavraması için faydasını ortaya koymaktadır. Doğadan gözleme dayalı çalışmalar el becerisi ve koordinasyonu geliştireceği gibi bu nesnelere hareketle üretilecek yeni yorumlara imkân sağlamaktadır (Kaplan, 2014: 23-24). Araştırmada bahsi geçen tüm öğeler teorik ve metodolojik olarak kısaca ele alınmıştır, seramik sanatına yansımaları eser örnekleri üzerinden aktarılmıştır.

3.1. Nokta

Nokta; çizgiyi oluşturan en küçük birimdir. Eş ya da farklı büyüklükteki noktalar birbirine yaklaşması ve uzaklaşmasıyla yüzey ve hacim etkisi verir. Nokta ve Çizgiden Yüze (Point and Line to Plane) isimli kitabında, doğada kullanımına en sık rastlanan iki öğe olarak nokta ve çizgiyi gösteren Kandinsky, bu öğelerin doğadaki karşılığını verdiği örnekler üzerinden inceleyerek açıklamaktadır. Noktayı öncelikle tohumlar ile ilişkilendiren Kandinsky, tohumun filize dönüşmesini noktadan çizgiye geçiş olarak açıklar. Kandinsky, nokta öğelerinin doğada bir amaca hizmet edecek çeşitli şekillerde bir araya geldiklerini gelincinin tomurcuğu ile ilişkili olarak örneklemektedir (aktaran Kaplan, 2014: 107).

Nokta ögesi; gerek yüzey gerekse form bütünlüğü içinde değerlendirildiğinde, sık/seyrek, düzenli/düzensiz kullanımı, aynı ve farklı büyüklüğü, aynı ve farklı ışık değeri, aynı ve farklı rengin kullanımı ile tasarımın dengesini etkilemekte ve ifade biçimine dönüşmektedir. Nokta ögesinin seramik yüzey ve formlarda derinlik, boşluk, leke, yükseklik, ritim, optik ya da kütle etkisinin ön plana çıktığı örnekler özellikle tercih edilmiştir.

Görsel 3. Djim Berger, Tony Marsh, Fran Maguire, Kaneko Jun'a Ait Seramik Eserler

Görsel 3'de yer alan seramik eserlerin yüzeyinde noktanın eş büyüklükte kullanıldığı görülmektedir. Berger (Görsel 3a) seramik yüzey üzerine strafor karışımı astar uygulamasıyla doku oluşturur. Straforun pişirim sırasında yanmasıyla negatif alanlarda noktalar belirir. Düzensiz ve sık dağılımıyla yüzeyi kaplayan bu noktalar seramiğin sert görünümünü yumuşatır. Nokta ögesini belli bir düzen içerisinde kullanan Marsh (Görsel 3b) ise; eserlerinde yüzeyden parçalar eksilterek seramiğin iç boşluğunu daha da görünür hale getirir. Eş büyüklükteki noktalardan sızan ışık ve oluşturduğu gölge, boşluğu vurgularken işlevden uzaklaştırır. Maguire (Görsel 3c) eserlerinde düzenli aralıklarla yerleştirdiği noktaların aynı zamanda renk ögesini de kullanarak ön plana çıkmasını sağlar. Berger'in eserlerinde ön plana çıkan düzensiz ve alçak noktalar Maguire'in eserlerinde yerini düzenli, ritmik ve yüksek noktalara bırakır. Jun (Görsel 3d) ise nokta ögesini yüzeyde eş büyüklükte ve uzaklıktaki lekeler şeklinde kullanır.

Görsel 4. Nicolette Johnson, Frances Lampe, Pınar Baklan, Harumi Nakashima'ya Ait Seramik Eserler

Johnson (Görsel 4a) farklı boyutlardaki noktaları belli bir düzen ve hiyerarşi ile yüzeye yerleştirir. Ritmik olarak kullandığı bu birimler yüzeyde doku etkisi yaratır. Lampe'nin (Görsel 4b) eserlerinde de formu destekleyen nokta kullanımı ön plana çıkmaktadır. Noktaların birbirine yakın ve uzak kullanımı ile ön-arka plan ilişkisi ve formun odak noktasını belirler. Baklan (Görsel 4c) eserlerinde kullandığı farklı büyüklükteki noktalar ile optik bir yanılsama yaratmaktadır. Benzer şekilde formun hareketini izleyen nokta kullanımıyla Nakashima (Görsel 4d) formun biçimsel algısını destekler. Belli bir düzen içinde küresel birimlerden oluşturduğu formlarda yer yer açıklıklar bırakır (Görsel 5a). Formun daralan alanlarında noktalar hem birbirine yaklaşır hem de boyutları küçülür, formun genişleyen alanlarında ise noktalar seyrelir ve çapları büyür. Nokta ögesini hem yüzeyde hem de formda kullanan sanatçı, yüzeyi ve formu zengin biçimsel ifadelerle anlamlı bir yapıya dönüştürür.

Görsel 5. Harumi Nakashima, Steen Ipsen'e Ait Seramik Eserler

Görsel 5'te yer alan eserlerde noktanın formu oluşturan ana unsur olduğu görülmektedir. Ipsen'in (Görsel 5b,c) eserlerinde farklı boyutlardaki küresel birimler rastgele bir araya gelerek formu oluşturmaktadır. Noktaların arasındaki kırmızı deri parçalar boğumlar oluşturmakta ve noktaları birbirine bağlarken aynı zamanda renk ögesiyle noktaları birbirinden ayırmaktadır. Esere ayrı bir hareket/dinamizm katmaktadır. Nokta ögesi ile sanatçıların yüzeyde elde ettikleri birikmeler sonucunda düzenli-düzensiz ritimler açığa çıkardıkları görülür. Her ne kadar farklı teknikler ile yol alsalar da sonuçta ritimli çalışmalar ortaya koydukları görülmektedir.

3.2. Çizgi

Çizgi, günlük yaşamımızda alışkanlıkla yapılan sıradan karalamalarımızdan disiplinli anlatımlara kadar bizimle özdeş, sanat uğraşımızda ise, estetik değerlere ulaşma çabamızda, bize en yakın dosttur (Özol, 2012: 62). Çizgi ögesi seramik yüzey ve formlarda geometrik ve serbest kullanımlarıyla incelenmiştir. Seramik forma dinamizm kazandıran çizgi; yatay, dikey, kesik, zigzaglı, kavisli, kırık, ince-kalın, yumuşak-sert, düz-dalgalı kullanımlarıyla eserlerde alternatif ifade biçimlerine dönüşmektedir. Çizgi hareket ve biçimden başka düzenli kullanıldığında ritmi de sağlamaktadır.

Görsel 6. Kadir Ertürk, Rita Ternes, Harris Deller, En Iwamura'ya Ait Seramik Eserler

Görsel 6'te yer alan eserlerde çizgi ögesi yüzeyde kullanılmıştır. Ertürk (Görsel 6a) çanağın iç ve dış yüzeyinde ritmik ve sistematik kullandığı çizgilerle çanağın hacmini ön plana çıkarmaktadır. Seçtiği siyah ve beyaz çizgilerin genişleyen ve daralan kullanımı, yerden yükselen forma yanılısamayla birlikte hareket kazandırarak durağanlıktan uzaklaştırır. Benzer bir üslupla çizgiyi eserlerinde kullanan Ternes, (Görsel 6b) farklı renklerdeki çizgileri birbirini takip eden biçimde kullanır. Formun iç ve dış yüzeyinde kullandığı çizgilerin renk geçişleri ve yönleriyle oynayarak formun yalın anlatımını kuvvetlendirir. Ertürk ve Ternes'in kontrollü çizgi kullanımının dışında Deller (Görsel 6c) farklı değer ve türdeki çizgileri aynı form yüzeyinde bir arada dengeli bir biçimde kullanır. Form yüzeyini resimsel bir yaklaşımla değerlendirerek kompozisyonlarını oluşturur. Bu çizgiler kimi yerde parçalı formu algısal olarak birleştirirken kimi yerde ise bütün formu ayırır. Iwamura (Görsel 6d) minimalist eserlerinde çizgiyi figürün yüzeyine doku olarak aktarır. Monokrom renk kullanımıyla dikkat çeken eserlerinde kullandığı çizgiler yüzeyin tamamını kaplar. Formun planlarını ortaya çıkaran bu çizgiler desen etkisi yaratır.

Görsel 7. Sandra Davolio, Izuru Yamamoto, Michele Bianco'ya Ait Seramik Eserler

Forma parça ekleme ve çıkarma yöntemiyle elde edilen çizgiler, ışığın da etkisiyle form dilini kuvvetlendirir. Davolio (Görsel 7a) düzenli aralıklarla yüzeye eklediği yatay parçalarla çizgileri oluşturur. Form yüzeyinden taşıdığı bu çıkıntılar titreşimli bir etki yaratır. Yamamoto (Görsel 7b) plakalar halinde eklediği çamur katmanlarını birleştirerek eserlerini oluşturur. Plakaların dolu boş sıralamasıyla yüzeyde bir hareket yakalar. Bu ritmik ve kuvvetli çizgiler aynı zamanda formun bütününü oluşturur. Bianco'nun (Görsel 7c) formlarında naif ve akışkan çizgiler dikkat çeker. Yüzeye yayılan bu yumuşak çizgiler yalın form üzerinde kendini gösterir.

Görsel 8. Laure Gonthier, Pınar Genç'e Ait Seramik Eserler

Genellikle doku ile yakalanan çizgisel etki, bütünü formun ana yapısını oluşturan farklı kullanımlarıyla da değerlendirilir. Gonthier'in (Görsel 8a) eserlerinde kibrit çöplerini andıran kısa çizgiler sayısız tekrarla birlikte formu ortaya çıkarmakta kullanılır. Bölünmüş alanlarda belli bir dizilimle kullanılan parçalar seramiğin en temel şekillendirme yöntemlerinden olan fitille şekillendirme yöntemine de gönderme yapar. Benzer şekilde sarmal yapıda kullanılan çizgilerle Genç (Görsel 8b) eserlerinde figürün ana formunu oluşturur. Yer yer sıkışmalar ve deformasyonların görüldüğü yüzeyler biçim içerik uyumunu dengeler.

Görsel 9. John L. Steenhoven, Lesley Risby, Nuala O'Donovan'a Ait Seramik Eserler

Sık ve ritmik kullanımlarının dışında düzensiz ve boşluğun vurgulandığı eserler Görsel 9'de görülmektedir. Bu eserlerde seramik formlar, bilindik kullanımlarının dışında geleneksel şekillendirme tekniklerinden bağımsız alternatif arayışların ortaya çıkardığı kullanımları da ele alınması gereken yanıdır. Steenhoven (Görsel 9a) seramiğin kütleli etkisinden uzaklaşmış ve iç boşluğu formun önüne almıştır. Kırık çizgilerle düzensiz bir yapıda eklenerek form elde edilir. Risby (Görsel 9b) ise çalışmalarında çamur bünye içerisinde taşıyıcı bir eleman olarak krom-nikel tel kullanmaktadır. Çamurun küçülmesiyle yer yer kopmalar meydana gelen yüzeyde sarmal çizgiler görülmektedir. O'Donovan (Görsel 9c) doğadan esin aldığı formlarında düzen içerisinde düzensizliği sunar. Rastlantısal olarak şekillendirdiği çizgisel formlar bu sürecin kayıtlarını oluşturur.

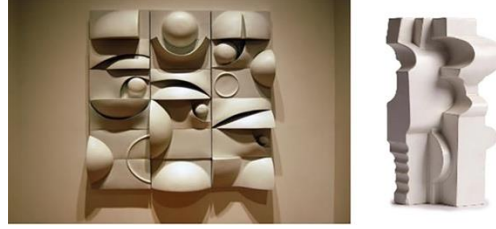
Görsel 10. Nico Conti, Jonathan Keep, Emre Can'a Ait Seramik Eserler

Gelişen teknolojinin seramik sanatına sunduğu imkanlardan biri olan üç boyutlu yazıcılar, yeni ifade biçimlerini ortaya çıkarır. Bu bağlamda harç yığıma yöntemiyle çalışan üç boyutlu yazıcılar günümüz seramik eserlerinde çizgi ögesinin yansımalarına örnek teşkil eder (Görsel 10). Yazıcının belirlenen takım yolları ile ilerlemesiyle form birbiri üzerine sıralanan çamur fitilleri üzerinde yükselir. Tam olarak kaynaşmayan eşit kalınlık değerlerine sahip çamur fitiller çizgiler halinde görülür. Balık kıvamında kullanılan çamurun da etkisiyle çok ince çizgilerden oluşan eserler naif ve kırılğan bir görünümündedir.

3.3. Ton / Değer / Işık / Gölge/ Leke

Ton/değer ve ışık/gölge olmak üzere iki farklı başlık altında temel sanat/tasarım öğeleri içinde ele alındığı görülür. Işık, Görsel algının en temel öğelerinden biridir. Işık sayesinde eserin algılanması sağlanır. Biçim ışığın etkisi ile

daha net algılanır, ışığın değer kaybetmesi ile de gölge ön plana çıkar. Işık-gölge aynı zamanda renk algısını da etkileyen önemli bir faktördür. Boyut ve hacmin algılanması çevreyle kurduğu ilişki ile şekillenir. Ton ve değer renk ögesi içinde ya da farklı disiplinlerde ayrı bir başlık altında değerlendirilebilse de seramik odağındaki bu çalışmada tek başlık altında verilmesi uygun görülmüştür. Ton/değer seramik formda ışığın etkisiyle algılanır ve iç boşluğun vurgusunu artırır.

Görsel 11. Ruth Duckworth, Nino Caruso'ya Ait Seramik Eserler

Duckworth (Görsel 11a) rölyeflerinde derinlik algısını ışık/gölge etkisiyle daha da ön plana çıkarır. Kavisli ve küresel formların yüzey üzerinde yüksek kullanımı, ışık alan yüzeylerin ve buna bağlı olarak da gölgede kalan planların kontrastını artırır. Geometrik unsurların hakim olduğu eserlerde koyu açık alanlar bir yüzey çalışmasından çok izleyiciye üç boyutlu form yanılsaması yaşatır.

Caruso'nun Görsel 11b'de görülen eserinde grift yüzeylerde oluşan ışık-gölge, formun yapısını ortaya çıkarır. Mimari elemanlardan referans alan sanatçı net ve keskin alanlar oluştururken boşluk etkisi yaratacak büyük parçaları da formdan ayırır. Bu boşluklar gölgenin en kuvvetli olduğu alanlara dönüşür. Duckworth'ün eserlerinde görülen yumuşak geçişin aksine Caruso'nun eserlerinde geçişler keskindir.

Görsel 12. Zsolt Jozsef Simon, Monika Patuszynska, Palma Babos, Takeuchi Kouzo'ya Ait Seramik Eserler

Malzeme ile bağlantılı olarak porselenin ışık geçirgen özelliğinin artı değer kattığı eserlerde, ışık/gölgenin etkisi de artar. Simon'ın (Görsel 12a) kalıpla şekillendirdiği eserlerinde iç yüzeydeki yumuşak görüntüye tezat, sanki kalıbın arasından sızan ışık huzmeleri gibi dışarıya doğru taşan kontrolsüz ve kırık parçalar dikkat çekicidir. Bu çıkıntılıların oluşturduğu kalınlıkla birlikte koyu gölgeler bünyenin kalan kısımlarında porselenin yarı geçirgen bünyesinden sızan ışığı çevreler ve formun ana hatlarını netleştirir. Işık/gölgenin etkisiyle formun iç yüzeyindeki dokular belirgin hale gelir. Patuszynska (Görsel 12b) eserlerinde Simon'la benzer yapıda bir yaklaşım sergiler. Rastgele kalıp parçalarını birleştirerek yaptığı dökümler ve sonrasında oluşturduğu yırtık ve müdahaleleriyle eserlerini şekillendirir. Formlarında zaman zaman renk geçişleri kullansa da formun ifadesini belirgin biçimde ortaya çıkaran ışığın rolüdür.

Babos (Görsel 12c) eserlerinde dolu boş alanlar yaratarak mimari blokların deforme edilmiş biçimlerini yansıtmaktadır. Porselen eserlerinde inşa ettiği şehirlerde ince birimlerin üzerine yığıldığı yapının deformasyonuna izin verir. Işığın daha az etkili olduğu ve gölgesiyle kararar zeminde bu şehirlerin ağırlığı hissedilir. Takeuchi, Babos'tan farklı olarak porselen malzemenin deformasyonuna izin vermeden şekillendirir ve bisküvi aşamasında formlarını birleştirmeyi tercih eder. Kontrollü boşluklarından ışığın girmesine izin verir. 'Ancak Takeuchi'ye göre, yapıtlarının temiz beyaz geometrik birimleri, günümüz mimarisini temsil eder ve izleyiciyi şimdi var olan şeyin bir gün harabe olacağını düşünmeye sevk eder (<https://www.maisongerard.com/designers-artists/kouzo-takeuchi>). Eser tamamlandıktan sonra bilinçli bir şekilde oluşturduğu kırıklarla mevcudun yok oluşuna vurgu yapar. Kırılma ile daha da ön plana çıkan ışık-gölge etkisi hem biçimi hem de içeriği destekler.

Seramik odağında ele alınan çalışma kapsamında leke ögesi; biçim, hacim ve derinliğin ifadesinde kullanımından ötürü bu başlık altında değerlendirilmiştir. 'Leke de aslında şeklin bir başka ifade biçimidir. Leke temelde şeklin özelliklerini taşır ve çoğu zaman leke ile kastedilen şekildir (...) herhangi bir tasarımda yer alan tüm Şekiller birer leke olarak görülebilir. Grafikselsel bir tasarımda yer alan yazı, yağlıboya resim tablosundaki fırça vuruşları, bir ebruyu oluşturan damlalar, bir fotoğraftaki bulanık insan figürleri, bir baskı resimdeki ışık vs. birer leke olarak düşünülebilir' (Özsoy ve Ayaydın, 2015: 120). Işık ve ışığın oluşturduğu gölge seramikte lekenin ortaya çıkmasında bir araç olarak kullanılabilir.

Lekeselsel değerler; nokta, çizgi ve gölgenin yoğunlaştığı yüzeylerde etkisini gösterir ve lekenin karakterini belirler. Koyu-açık etkiler, girintili çıkıntılı yüzeylerle doku değeri oluşturur. Seramik yüzeyler üzerinde ise leke; astar, sır vb. dekor, sırlama ve pişirim teknikleriyle yüzeye aktarılması sonucu elde edilebilir.

Görsel 13. Monika Debus, Gökçe Özer Eröz, Burcu Karabey, Cynthia Rae Levine'e Ait Seramik Eserler

Debus'un (Görsel 13a) seramik eserlerinde kaligrafik etkiler göze çarpar. Yalın formun üzerindeki resimsel etkiler eserle bütünleşir. Pişmiş toprak yüzeylerde astarı akıtarak kullanan Eröz, (Görsel 13b) sade formlarında geniş ağız açıklığıyla iç boşluğu ön plana çıkarır. Astarın yüzeyde akmasıyla kimi zaman geniş lekeselsel etkiler oluşurken kimi zaman da yüzeydeki çizgiler formun yapısını destekler. Lekeyi açık ve koyu zeminlerde zıtlık oluşturacak biçimde kullanan Karabey (Görsel 13c) seramiğin plastikliğini bu lekeler ile vurgular. Geometrik formları birleşik bir yapıda kullanan Levine'in eserlerinde (Görsel 13d) lekeyi, genellikle bir formun diğerine izdüşümü şeklinde görmek mümkündür. Sanatçı, formun gölgesinin karşılığı olarak lekeyi kullanmaktadır.

3.4. Doku

Temel sanat/tasarım öğeleri arasında yer alan doku; nokta, çizgi, ışık ve gölge gibi temel öğeler ile de iç içe geçen bir yapıdadır. Doku ışıkla ortaya çıkar ve dokunun etkisinin tam anlamıyla algılanabilmesinde ışığın işlevi büyüktür. Doku ile birlikte yüzey boyut kazanmaya başlar. 'Doku bir kompozisyon çabasıdır: Doku, Görsel öğelerin bir araya gelerek veya tekrarlayarak kendi kimliklerini yitirmesi ve birlikte yeni bir Görsel etki oluşturmalarıdır. Başka bir deyişle, Görsel parçalar belirli bir düzen içinde bir araya gelerek Görsel bütünü oluşturur (Özsoy ve Ayaydın, 2015: 51)'. Seramik form ve yüzey üzerinde kuvvetli bir etkiye sahiptir doku; renk ve ışık ile birleştiğinde zihinde forma dair kaba, sert, yumuşak, parlak, mat vb. hisler uyandırır.

Görsel tasarım ögesi olan doku; görme ve dokunma duyularıyla algılanabilen bir yapıda olup esere somut bir boyut kazandırır. 'Görsel sanatlardaki doku ise dokunma duyusunu kullanmadan yüzey özelliklerinin Görsel algı yoluyla hissedilmesidir. Görsel anlamdaki dokunun amacı yüzeyi hissettirmektir. Yüzeyin hissedilebilir hale getirilmesi sanatsal bir dokunun başarısıyla doğru orantılıdır (Özsoy ve Ayaydın, 2015: 52)'.

Görsel 14. Marc Leuthold, Isabelle Leclercq, Takayuki Sakiyama'ya Ait Seramik Eserler

Görsel 14'te seçilen ve çizgi ögesini de ana eleman olarak kullanan bu eserlerde farklı çizgi karakterleriyle farklı dokuların elde edildiği görülmektedir. Leuthold (Görsel 14a) dairesel formlarından parça çıkararak elde ettiği akışkan dokularıyla forma dinamizm kazandırır. Leclercq (Görsel 14b) her birini elde şekillendirdiği parçaları,

düzenli tekrarlarla birbirine ekleyerek eserlerini biçimlendirir. Formun dış yüzeyinde dokuyu oluşturan bu ritim, formun iç yüzeyindeki pürüzsüzlük ile tezat oluşturur. Sakiyama (Görsel 14c) deniz dalgalarından esinlendiği eserlerinde dalgaların hareketlerini hem forma hem de formun yüzeyine ince kazımlarla aktarır.

Görsel 15. Ramon Fort, Rafael Perez, Şirin Koçak Özescici'ye Ait Seramik Eserler

Eserlerini tornada şekillendirme yöntemiyle oluşturan Fort (Görsel 15a), form yüzeyinde sert ve pürüzlü dokuları, düz ve pürüzsüz yüzeylerle bir arada kullanarak formun etkisini güçlendirir. Fort bu kullanımıyla dokuyu daha da ön plana çıkartır. Farklı özelliklerdeki çamur bünyeleri bir arada kullanılan Perez (Görsel 15b), çok katmanlı yapılar oluşturur. Kaba, rötuştan uzak, porozlu ve birbirine tutunmayan çamur tabakalarından formlarını oluşturur. Seramik çamurunun teknik olanaklarından da yararlanan sanatçı, oluşturduğu alternatif bünyeler ile farklılık yaratmaktadır. Farklı yapıdaki dokuları iç bükey yüzeylerde kullanan Özescici'nin (Görsel 15c) eserlerinde ışık ve gölgenin de etkisiyle derinlik daha belirgin bir hal alır. Birim tekrarları ve ritmik hareketlerin izlerinden oluşan dokular çamurun plastikliğini yansıtır.

Görsel 16. Vanessa Hodge, Fenella Elms, Lisa Biris, Helen Robins'e Ait Seramik Eserler

Seramiğin sonsuz olanakları içinde yoğun doku kullanımı ile seramik yüzey ve formlarda derinlik algısı yakalanabilir. Yoğun emek harcanan bu çalışmalar aynı zamanda izleyici üzerinde merak ve hayranlık yaratmaktadır. Hodge, tanıdık kap formlarının yüzeyini farklı yüksekliklerdeki çiçek görünümündeki birimlerle kaplar (Görsel 16a). Elms'in tek bir birimin sonsuz tekrarından oluşturduğu kompozisyonlarında yön önemli bir unsurdur (Görsel 16b). Aynı yüzey üzerinde birimlerin yönünü değiştirerek esere hareket kazandırmaktadır. Tek tek dairesel birimlerden oluşturulan dalgalı yüzey bir bütün olarak algılanır ve izleyicide bir yanılsamaya neden olur. Birimlerin bir araya geldiklerindeki enerjisi tek tek olduklarından çok daha etkilidir. Benzer durum Biris'in doğadan ilham aldığı eserlerinde (Görsel 16c) de görülmektedir. Renk ögesinin de dahil olduğu birim tekrarlarından oluşan yüzeylerde zıtlık, doku ve hareket değişmez üç temel unsurdur. Kontrollü ve pürüzsüz birimlerden oluşan eserlerin yanında özensiz şekillendirilmiş birimlerden oluşan formlarıyla Robins'in eserleri (Görsel 16d) doku zenginliği ile dikkat çeker. Birimi yüzey oluşturmaktan çok formun yapısını oluşturmak ve ayağa kaldırmak için kullanır. Dokulu yüzeyler arasında yarattığı boşluklar formun yapısını destekler. Doku aynı zamanda sert bir yüzeyin yumuşak ve esnek görünmesini sağlayabilir ve organik seramik bir yüzey oluşturur.

3.5. Boşluk/Espas

Nesnenin ana formunun dışında kalan tüm alanlar için boşluk kavramı kullanılabilir. Nesne uzamsal boşluğun içinde varlık göstermekte ve algılanmaktadır. Bu bağlamda boşluk sanat eserinde bilinçli olarak boş bırakılan alanlar olarak kendini göstermektedir. Bu alanlar ışığın da içinden geçmesine olanak sağlarken boyutları ve işlevleri hakkında fikir vermektedir.

Tasarımda boşluk 'boş bırakılmış' gibi olumsuz bir anlamın aksine gerekli yerlerde kullanıldığında tasarımın en önemli parçası olabilir. Ashton'un da belirttiği gibi; "Sanatçı, boşluklar ve doluluklar arasında gezinir; sanatın bütün gizi burada yatar (2001: 67). Resimde espas olarak da ele alınan boşluk, seramik sanatında formun temel bir

bileşenidir: (...) kullanım değerinin bağlantısındaki iç boşluk, yani hacim, seramik sanatında Özdür (Galatalı, 1985: 3). Ancak bu başlık altında seramik eserler, yalnızca iç boşluk olarak ele alınmamış boşluğu da tasarıma dahil eden eserler üzerinden incelenmiştir. Eserler içeriğe müdahale eden boşluklarıyla hatta seramikten rol çalan boşluğuyla ön plandadır. Gerek taşıyıcılığı gerekse teknik sınırlarıyla izleyiciyi kendine çeker.

(...) iç boşluğu kavrayan gergin seramik yüzeylerin, mekân içinde yarattığı dengeli hareketler etkileyici dinamik ifadeler taşımaktadır. Dinamik ifadeler taşıyan bu özgün seramik biçimler, kararlı bir şekilde yükselen dış çizgilerle tamamlanarak çağdaş boyutlara ulaşmaktadır (a.g.e.: 3).

Görsel 17. Simcha Even-Chen, Ann Linnemann'a Ait Seramik Eserler

Even-Chen'in ince plakalara hareket vererek oluşturduğu çizgisel eserlerinde, boşluk önemli bir yer tutar (Görsel 17a). Boşluk ögesiyle temellenen geometrik desen ve formlardan oluşan eserlerinde, porselen kullanmayı tercih eder. Porselen bünyenin pişirim sırasındaki deformasyonu sayesinde meydana gelen çökme, ikili formların bütünleşmelerine olanak sağlar. Boşlukta hareket halindeymiş izlenimi yaratan etkilerini bu sayede yakalar. Linnemann'ın (Görsel 17b) tornada şekillendirip dönüştürdüğü organik ve silindirik formlarında boşluk ögesi ışık-gölgenin etkisiyle vurgulanır. Formun biçiminden önce boşluk dikkati üzerine çeker.

Görsel 18. Wouter Dam, Eva Hild'e Ait Seramik Eserler

Dam (Görsel 18a), tornada şekillendirdiği silindirik formların bağımsız parçalarını birbirine ekleyerek eserlerini oluşturur. Kıvrımlı ve kavisli şeritlerin ahenkli kurgusundan oluşan eserleri, ağırlıklı olarak monokrom renklerde olup, teknik sınırların ötesinde boşluğun dengeli bileşimini sunar. Hild'in eserlerinde (Görsel 18b) sarmal yapıların oluşturduğu eğimli yüzeylerde saklı kalan boşluklar, eserlerin temel bileşeni durumundadır.

Görsel 19. Greg Payce, Howard Kottler'a Ait Seramik Eserler

Seramiğin iç boşluğundan ziyade formlar arasında kalan dış boşluğa odaklanan Payce (Resim 19a,b), boşluğu bilinenden farklı bir şekilde kullanır. İlk bakışta forma odaklanan izleyici, formlar arasında kalan boşluklarda beliren figürleri dikkatli bakınca fark eder. Bu yaklaşımı ile sanatçı izleyicinin algısı ile oynar. Formlar arasındaki boşluklarda öne çıkan çocuk, kadın, erkek figürü ya da büstler formlardan ziyade boşluklara odaklanıldığında görünür. Kottler (Görsel 19c) formun dış hatlarını plaka halinde şekillendirdiği eserinde ortada kalan boşluk, seramik formu oluşturur.

3.6. Renk

Renk; ışığın kendi öz yapısına ve nesnelere üzerindeki yayılımına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etki olarak tanımlanmaktadır. Işığın varlığı ile kendini gösteren renk, yaşamın ve sanatın en temel canlılık ögesi olarak insana enerji vermektedir.

'Renk algısı, görsel sanatlarda kavramsal değerinin dışında, ait olduğu yüzeyin sınırları içinde, diğer çevresel yüzeylerin renkleri ile birlikte, ışık frekansları olarak renk türü, tonu ve parlaklığı ile algılanır. Böylece renk, ışığa, ışığı tutup yansıtan yüzeyin geometrik yapısına (şekil-form olarak) ve diğer çevresel form ve yüzeylerdeki renklere göre, hem içsel (anlamsal), hem dışsal bir etki değeri oluşturur. Renk ve form birbirleriyle varolurlar, aynı form, farklı renklerde farklı anlamlar içerir (Atalayer, 1994: 170)'. Seramik yüzeylerde renk; astar, sır, sıraltı-sırüstü boya ile elde edilebilmesinin yanı sıra çamur bünyenin renklendirilerek farklı sıcaklıklarda pişirilmesiyle de elde edilebilir. Yüksek ısı ile birlikte ortaya çıkan ve son halini alan bu renkler bünye ile bütünleşerek derinlik kazanır.

Seramiğin üç boyutlu yanının öne çıktığı eserlerde renk; formun kavisi, yapısı, doluluk-boşluğu, ışık ve gölgeye bağlı olarak etki gücü değişkenlik gösterir. Fiziksel olarak gözün gördüğü renk izleyicide psikolojik etki bırakır. Bu bağlamda sanatçılar, formun etkisini artırmak ve kavramsal içeriğini vurgulamak adına renk ögesinden sıklıkla faydalanırlar. Farklı renkler farklı duyu durumlarını harekete geçirebilir. Her form rengiyle anlamsal titreşimler oluşturur. Buradan hareketle biçim-renk ilişkisinin dışlanmaması gerekir.

Görsel 20. Ann Van Hoey, Barbara Nanning, Alev Ebuzziya Siesbye'a Ait Seramik Eserler

Van Hoey'in (Görsel 20a) seramik formlarının iç ve dış yüzeyinde farklı renklerin kullanımı zıtlık oluştururken, Siesbye'in çanaklarında (Görsel 20c) iç ve dış yüzeylerde aynı rengin kullanımı ise derinlik algısını kuvvetlendirir. Van Hoey'in kıskırtan ve sarsan kırmızı ve sarı renkli formlarına karşılık Siesbye'in mavi renkli çanakları izleyicide sakin ve dingin bir etki bırakır.

Çiçek tomurcuklarını ve tohumları büyük boyutlu soyut biçimlere dönüştüren Nanning'in eserlerinde (Görsel 20b) renk, can alıcı bir etkiye sahiptir. Doğadan kesitleri olduğundan büyük boyutlarda yorumlayarak hareket kazandırdığı eserlerinin en dikkat çekici yanı, canlı ve tek renk kullanımınıdır.

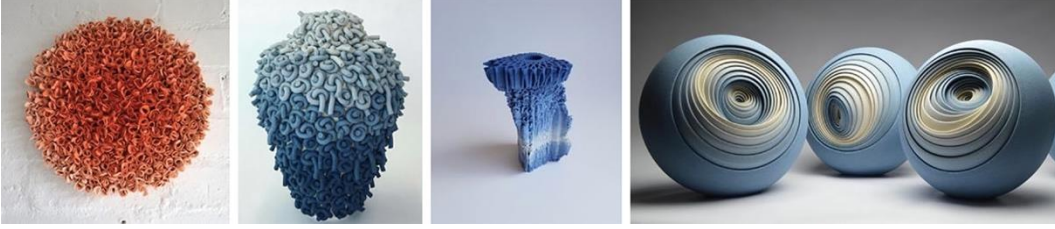

Görsel 21. Bodil Manz, Sophie Suthgate, Pınar Baklan'a Ait Seramik Eserler

Porselen bünye ile çalışan Manz, (Görsel 21a) eserlerinde porselenin yarı geçirgen özelliğini renk ögesi ile birlikte kullanır. Silindirik yapıdaki yalın formlarında sıcak renkler minimalist eserlerinin etkisini güçlendirir. Southgate (Görsel 21b), çift cidarlı eserlerinin iç yüzeyinde üçgen prizma, küp, koni vb. geometrik biçimlerde canlı renkleri ve renk geçişlerini kullanırken dış yüzeylerde pastel tonları kullanarak daha sakin bir etki elde eder. Baklan, (Görsel 21c) soyut ve organik biçimlerinde canlı renkleri izleyiciyi esere odaklamak için kullanır.

Valör, renk kullanımının seramik yüzeye yansımada alternatif yöntemlerden biridir. Bir rengin koyudan açığa ya da açıktan koyuya değişen değerlerinin seramik yüzeylerde ve formlarda kullanımı, ışığa gerek kalmaksızın eserin derinliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu yanı ile çağdaş seramik eserlerde izleyiciyi yönlendirmektedir. Seramik

sanatında valörün bu kullanımı sanatçının ifade olanaklarına bir yenisini eklemektedir. 'Valör/Işıklılık Değeri renk açık-koyu olarak tanımlanagelen, ışığın artması ve azalması ile kazandığı niteliktir. Işığın miktarına bağlı bir niteliktir (Seylan, 2005, 145)'. Doku, renk, ritim ve strüktür ile birlikte kullanıldığında valörün etkisi daha net görülebilmektedir.

Görsel 22. Mimi Jung, Emmeli Rolleberg, Emre Can, Matthew Chambers'a Ait Seramik Eserler

Jung'un (Görsel 22a) eserlerinde valör, birim tekrarıyla elde edilmiştir. Aynı rengin koyu ve açık değerleriyle hazırlanmış birimler belirli bir düzen içerisinde yüzeyde birleştirilmiştir. Dairesel panonun merkezinde koyu olan rengin merkezden uzaklaştıkça açıldığı görülür. Bu durum merkezde sıkışma hissini izleyiciye aktarır. Benzer bir yöntemi kullanan Rolleberg (Görsel 22b) ise; geleneksel vazo formunun dış yüzeyinde birim tekrarlarıyla oluşturduğu dokuda formun zemininden başlayarak rengi, koyudan açığa kullanmıştır. Böylece ışığın formda yarattığı gölge etkisini valörle birlikte forma taşımıştır. Can (Görsel 22c), üç boyutlu yazıcı kullanarak ürettiği eserlerinde strüktürün, renk ögesi ve valörle birlikte ön plana çıktığı görülür. Tornada şekillendirdiği birimleri iç içe yerleştirerek oluşturduğu eserlerinde Chambers, (Görsel 2d) ritmin yanı sıra valörle izleyiciyi esere çeker. Form yüzeyindeki hareket valörle birleştiği noktada gözü eserdeki derinliğe odaklar.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Sanat alanında sanatçının; içeriğin ifade edilmesi, fonksiyonun vurgulanması, izleyicinin bu bağlamda yönlendirilmesi için teknik, en güçlü araçlardan biridir. Bu anlamda temel sanat/tasarım öge ve ilkeleri ilk hareket için yol göstericidir. Malzeme ile farklılaşan ve kimlik kazanan eserlerin ortaya çıkışında her ne kadar bilinçli bir öge kullanımından söz edilemese de sanatçının düzenli tekrarlar kazandığı yetisi, özgün eserlerde kendini göstermektedir.

Plastik dili ağır basan seramiğin hem yüzey hem de üç boyutlu olabilen yanı, bu sanat/tasarım öğelerinin kullanımında daha geniş ifade olanakları sunmaktadır. Yapılan araştırma ve incelemeler doğrultusunda temel sanat/tasarım öğeleri sınıflamalarından hareketle, seramik özelinde yeniden bir sınıflama yapılmıştır. Nokta, çizgi, leke, boşluk, doku, renk ve seramiğin yapısında var olan form odağında, temel sanat/tasarım öğelerinin kullanımı özgün sanat eserleri üzerinden örneklendirilmiştir. Noktanın; kimi zaman farklı boyutlarda ve değişen sıklıklarda kullanılmasıyla yüzeyde derinlik oluşmuştur. Aynı zamanda nokta, iç boşluğu olan kütleli bir form olarak da kullanılmıştır. Çizgi ögesinin; yüzeyde farklı kalınlıklarda ya da renklerde kullanımı ile optik yanılsama, derinlik algısı oluşturma ya da yüzeyde doku oluşturacak biçimde yaygın kullanımı dikkat çeker. Ton/değer/ışık/gölge ya da leke gibi birbirine yakın öğelere yer verildiği bu kategorideki eserlerde, alçak-yüksek kabartma ile yüzeyde oluşan ışık-gölge, hacmin algılanmasında etkili olmaktadır. Eserde dolu-boş dengesinin uyumlu kullanımı da, yine ışık-gölge etkisini destekleyen bir unsur olarak görülmektedir. Seramiğin plastik yanını en çok hissettiren temel sanat/tasarım öğesinin doku olduğu ifade edilebilmektedir. Dokunun çizgiyle, renkle, formla, hareketle, yön ve zıtlıklarla birlikte kullanımı sanatçıya geniş ifade imkânı sağlamaktadır. Seramiğin ayrılmaz iki bileşenini oluşturan form ve boşluğun dengeli ve ahenkli kullanımı aynı zamanda renk, ışık-gölge, çizgi, leke gibi diğer temel sanat/tasarım öğelerini de eser yüzeyinde öne çıkarmaktadır. Boşluğun seramik için temel olan yanını eserlerinde farklı biçimlerde kullanılan sanatçıların özgün yorumları, boşluğun algılanış biçimini de değiştirmiştir.

Bu çalışma kapsamında temel sanat/tasarım öğeleri seramik özelinde sınıflandırılmış ve seramik sanatçıların eserlerinde etkin kullandığı görülmüştür ve temel sanat öğelerinin form ve yüzeylerde karşılık bulmuştur. Temel sanat/tasarım öğeleri çoğu zaman seramik eserlerde birbiri ile iç içe geçmiştir. Bu iç içe geçme ise; seramiğin teknik olanaklarının sunduğu çeşitlilik ve plastik dilinin zenginliğinden kaynaklanmaktadır. Temel sanat/tasarım öğelerinin eserin estetik gücünü göstermedeki etkin rolü değerlendirilmiştir. Tek bir öğenin seramik malzeme aracılığıyla sayısız ifade biçimine dönüştüğü örneklerde görülmüştür. Benzer şekilde birçok öğenin belli bir disiplinde bir araya gelişi de seramiğin zengin ifade olanaklarını göstermektedir.

Kaynaklar

- Artun, A. (2008). Tasarım Dehşeti. Erişim: 08.02.2021. <http://www.aliartun.com/yazilar/tasarim-dehseti/>
- Artun, A. ve Aliçavuşoğlu, E. (2009). *Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı; Türkiye’de Mimarlık, Sanat, Tasarım Eğitimi ve Bauhaus*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ashton, D. (2001). *Picasso Konuşuyor*. (M. Yılmaz, N. Yılmaz, Çev.). Ütopya Yayınevi. Ankara.
- Atalayer, F., (1994). *Temel Sanat Öğeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, no: 769.
- Galatalı, A. (1985). Eleştirim. Türkiye’de Sanatın Bugünü ve Yarını, Hacettepe Üniversitesi, GSF Yayınları, Ankara.
- Genç, P., (2012). *İşitme Engellilerle Temel Sanat Eğitimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları no: 2431.
- Güngör, İ. H., (1982). *Temel Tasar*. İstanbul: Afa Matbaacılık.
- Kaplan: , (2014). Doğal Yoldan Temel Sanat Eğitimi Doğanın Atölyesi, *Akdeniz Sanat Dergisi* 7(14), 21-33.
- Özol, A., (2012). *Sanat Eğitimi ve Tasarımda Temel Değerler*. İstanbul: Pastel Yayıncılık.
- Özsoy, V., Ayaydın, A., (2015). *Görsel Tasarım Öğe ve İlkeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Seylan, A., (2005). *Temel Tasarım*. Ankara: Baran Ofset.
- Uzun, G., (1999). *Temel Tasarım*. Adana: Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Genel Yayın No: 196.
- Maison Gerard. Erişim: 08.02.2021. <https://www.maisongerard.com/designers-artists/kouzo-takeuchi>

Görsel Kaynakçası

Görsel 23. Temel Sanat/Tasarım Öğelerinin Farklı Kaynaklarda Yer Alan İsimlendirmeleri e Çalışma Kapsamında Ele Alınacak Olan Temel Sanat/Tasarım Öğeleri ve İsimlendirmeleri.

Görsel 24. Palmiye ağacı. Betül Karakaya.

Görsel 25. Djim Berger, Tony Marsh, Fran Maguire, Kaneko Jun’a Ait Seramik Eserler. Erişim: 20.12.2020. <https://www.designboom.com/design/djim-berger-lightweight-porcelain-collection/>, Erişim: 20.12.2020. <http://mygodshot.com/tag/tony-marsh/>, Erişim: 23.02.2021. <https://ar.pinterest.com/pin/526710118890349655/>, Erişim: 24.02.2021. <https://www.invaluable.com/artist/kaneko-jun-8rg0j2elpa/sold-at-auction-prices/>

Görsel 26. Nicolette Johnson, Frances Lampe, Pınar Baklan, Harumi Nakashima’ya Ait Seramik Eserler. Erişim: 20.12.2020. <https://tetsybetty.com/nicolette-johnsons-extraordinary-vases-in-glazed-ceramics/>, Erişim: 20.12.2020. <https://www.pinterest.at/pin/42502790202952026/>, Erişim: 20.12.2020. https://www.facebook.com/permalink.php?id=350758324962671&story_fbid=1926672510704570, Erişim: 20.12.2020. <https://tr.pinterest.com/pin/256564509991349251/>

Görsel 27. Harumi Nakashima, Steen Ipsen’e Ait Seramik Eserler. Erişim: 20.12.2020. <https://tr.pinterest.com/pin/34621490865445436/>, Erişim: 23.02.2021. <https://www.steen-ipsen.dk/works/balls/>, Erişim: 23.02.2021. <https://www.steen-ipsen.dk/works/balls/>

Görsel 28. Kadir Ertürk, Rita Ternes, Harris Deller, En Iwamura’ya Ait Seramik Eserler. Erişim: 20.12.2020. <https://www.sanatgezgini.com/kadir-erturk-seramik-optical-lined-bowl>, Erişim: 20.12.2020. <http://www.capriolus.nl/en/content/ternes-rita>, Erişim: 20.12.2020. <https://lameridiana.fi.it/image-gallery-architectural-forms/>, Erişim: 23.02.2021. <https://www.en-iwamura.com/works>

Görsel 29. Sandra Davolio, Izuru Yamamoto, Michele Bianco’ya Ait Seramik Eserler. Erişim: 23.02.2021. <http://www.sandradavolio.dk/side1.htm>, Erişim: 20.12.2020. <https://tr.pinterest.com/pin/453948837424302369/>, Erişim: 20.12.2020. <https://www.pinterest.es/pin/333196072431659013/>

Görsel 30. Laure Gonthier, Pınar Genç’e Ait Seramik Eserler. Erişim: 20.12.2020. <https://www.pinterest.fr/pin/472315079642740356/>, P.Genç, personal communication, Mart 12, 2018.

- Görsel 31. John L. Steenhoven, Lesley Risby, Nuala O'Donovan'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 20.12.2020.
<https://nl.pinterest.com/pin/97601516895405899/>, Erişim: 23.02.2021.
<https://annallewellyn.wordpress.com/2011/03/06/lesley-risby-ceramics-home/>, Erişim: 23.02.2021.
<http://portfolio.dccoi.ie/craft-maker/nuala-odonovan/>
- Görsel 32. Nico Conti, Jonathan Keep, Emre Can'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 19.12.2020.
<https://www.rca.ac.uk/students/nico-conti/>, Erişim: 20.12.2020. http://www.keep-art.co.uk/Singles/icebergs_01.html, Erişim: 23.02.2021. <https://www.instagram.com/p/BevL4uwH4dW/>
- Görsel 33. Ruth Duckworth, Nino Caruso'ya Ait Seramik Eserler. Erişim: 19.12.2020.
<https://www.pinterest.cl/pin/357825132874968039/>, Erişim: https://www.1stdibs.com/art/sculptures/abstract-sculptures/antonio-nino-caruso-untitled-original-ceramic-antonio-nino-caruso-1980s/id-a_4783041/
- Görsel 34. Zsolt Jozsef Simon, Monika Patuszynska, Palma Babos, Takeuchi Kouzo'ya Ait Seramik Eserler.
Erişim: 23.02.2021. <http://www.polpettas.com/zsolt-jozsef-simon/>, Erişim: 23.02.2021.
<https://www.mansfieldceramics.com/projects/monika-patuszynska/>, Erişim: 23.02.2021.
<https://tr.pinterest.com/pin/533887730817974809/>, Erişim: 23.02.2021. <http://www.kouzotakeuchi.com/>
- Görsel 35. Monika Debus, Gökçe Özer Eröz, Burcu Karabey, Cynthia Rae Levine'e Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021. <https://www.monika-debus.de/arbeiten/ohne-titel-2001/>, Kişisel Arşiv, Kişisel Arşiv, Erişim: 10.11.2012. <http://www.cynthiaraelevine.com/gallery/>
- Görsel 36. Marc Leuthold, Isabelle Leclercq, Takayuki Sakiyama'ya Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021.
<https://marcleuthold.com/2019-2/>, Erişim: 08.02.2021. <http://amisdela piscine.blogspot.com/2010/02/deux-nouvelles-ceramiques-disabelle.html>, Erişim: 08.02.2021. <https://www.mirviss.com/exhibitions/sakiyama-takayuki2>
- Görsel 37. Ramon Fort, Rafael Perez, Şirin Koçak Özeskici'ye Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021.
<https://www.ramonfort.com/torn-i-textures.html>, Erişim: 08.02.2021.
<https://www.mansfieldceramics.com/projects/rafa-perez-spain/>, Ş. Koçak Özeskici, personal communication, Şubat 24, 2021.
- Görsel 38. Vanessa Hodge, Fenella Elms, Lisa Biris, Helen Robins'e Ait Seramik Eserler. Erişim: 10.11.2012.
<https://vanessahogge.com/vessels>, Erişim: 08.02.2021. <https://www.fenellaelms.com/>, Erişim: <https://www.lisabirisceramics.com/foilage.html>, Erişim: <http://www.helenrobinsceramics.com/portfolio-item/wired-2-2-2/>
- Görsel 39. Simcha Even-Chen, Ann Linnemann'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021. https://simcha-evenchen.com/works-page/work-category-page/?work_cat=works-2006-2017, Erişim: 08.02.2021.
<http://annlinnemann-english.blogspot.com/search/label/Ann%20Linnemann%20-%20sculptural%20form>
- Görsel 40. Wouter Dam, Eva Hild'e Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021.
<https://tr.pinterest.com/pin/427419820861160403/>, Erişim: 08.02.2021. <https://www.evahild.com/ceramics>
- Görsel 41. Greg Payce, Howard Kottler'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021.
<https://tr.pinterest.com/pin/414542340673139065/>, Erişim: 08.02.2021. <https://artsandculture.google.com/asset/apparently-greg-payce/ggET5qFrnlvp1Q>, Erişim: 08.02.2021. <https://alchetron.com/Howard-Kottler>
- Görsel 42. Ann Van Hoey, Barbara Nanning, Alev Ebuzziya Siesbye'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021.
<https://annvanhoey-ceramics.be/work/ferrari/>, Erişim: 08.02.2021.
<https://www.barbarananning.nl/project/botanica/#!>, Erişim: 08.02.2021. <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/alev-ebuzziya>
- Görsel 43. Bodil Manz, Sophie Suthgate, Pinar Baklan'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021.
https://www.1stdibs.com/art/sculptures/abstract-sculptures/bodil-manz-bodil-manz-black-white-porcelain-vessel-made-denmark/id-a_2132383/, Erişim: 08.02.2021. <http://www.sophiesouthgate.com/>, Erişim: 08.02.2021. <https://artaxis.org/pinar-baklan-onal/>

Görsel 44. Mimi Joung, Emmeli Rolleberg, Emre Can, Matthew Chambers'a Ait Seramik Eserler. Erişim: 08.02.2021. <https://cavalierofinn.com/product/mimi-joung-sundown-sunday-ceramic-sculpture/>, Erişim: 08.02.2021. <https://www.instagram.com/p/B2MzGnXFfi2/>, Erişim: 08.02.2021. <https://www.cluster-london.com/cluster-crafts-shop/power-of-nature-series-5-by-emre-can>, Erişim: 08.02.2021. <https://zoneonearts.com.au/matthew-chambers/>